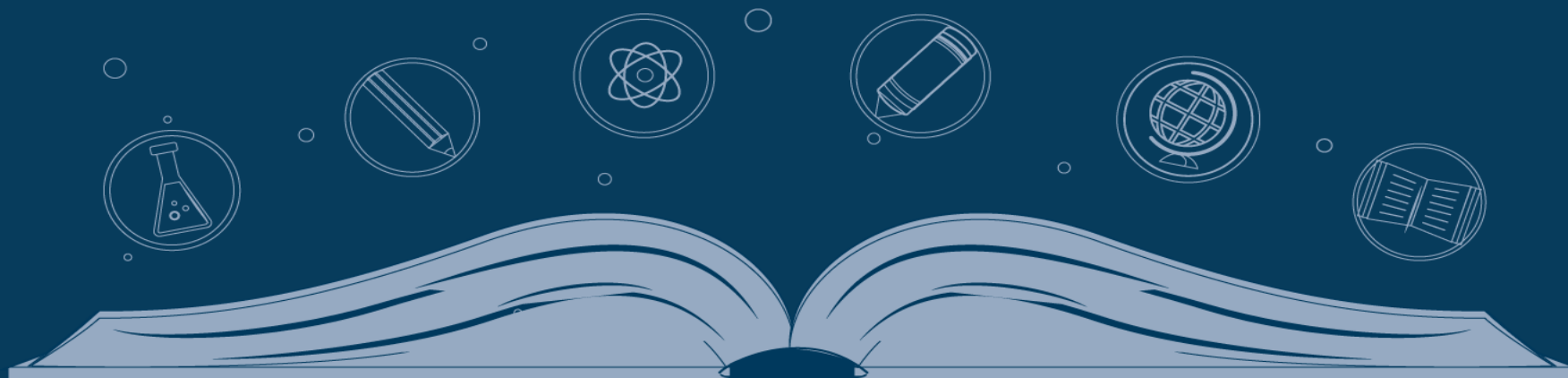

แนวโน้มการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป

รศ.ดร.จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา

GENERAL EDUCATION

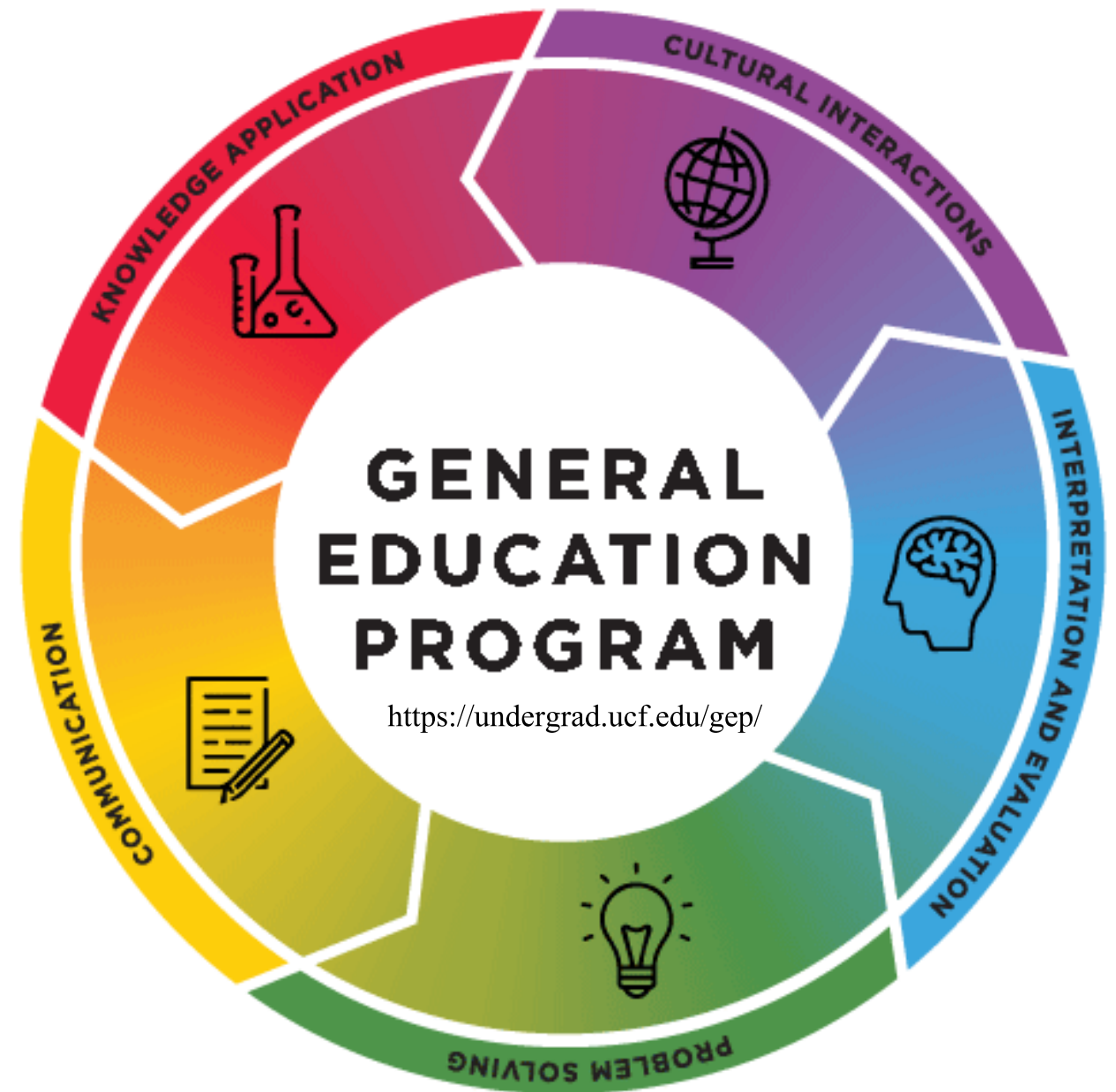
<https://gened.aua.am/>

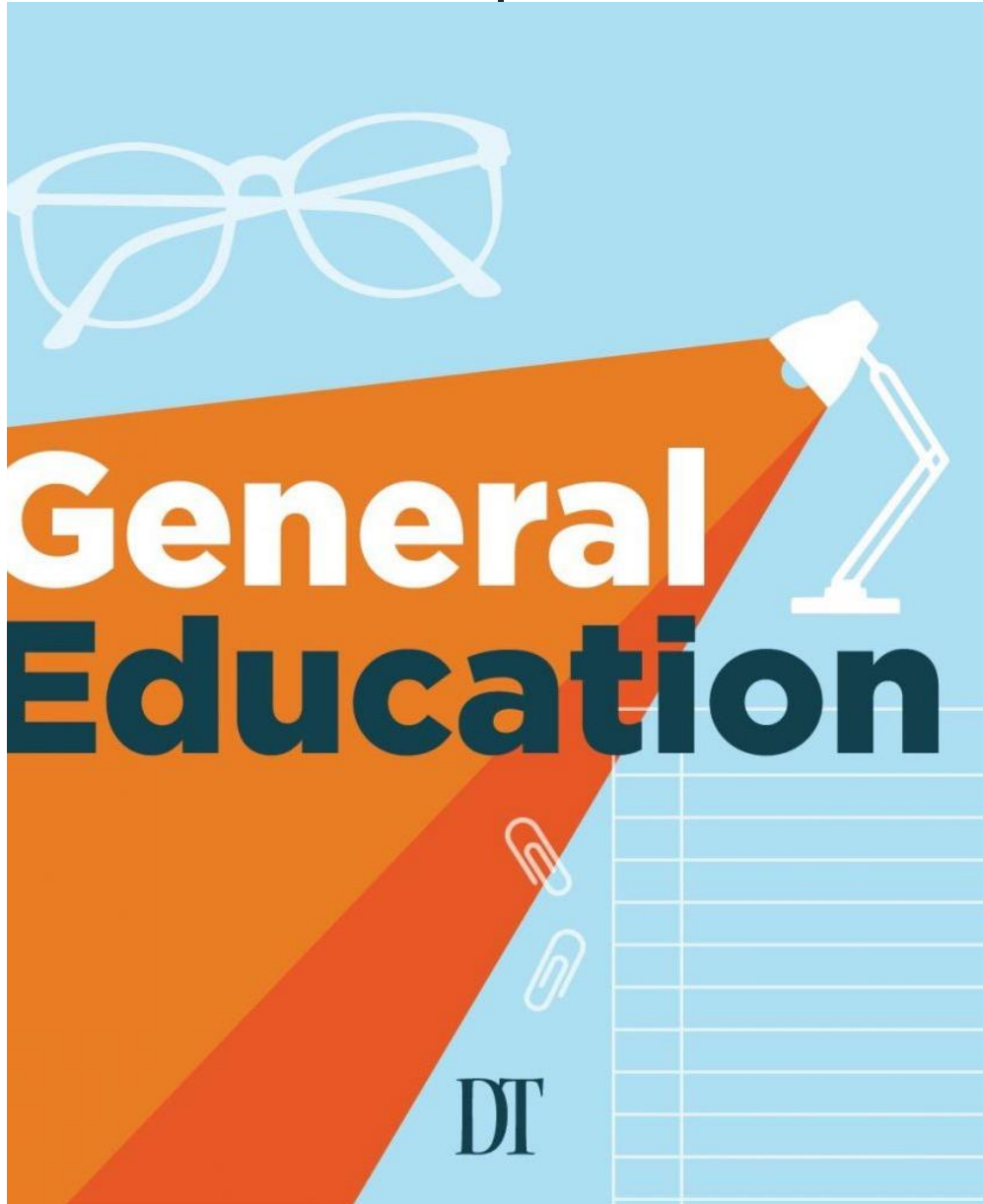
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2565

- **หมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์** ให้พร้อมสำหรับโลกในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เป็นบุคคลผู้ใฝ่รู้และมีทักษะจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน เป็นผู้ตระหนักรู้ถึงการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา เป็นผู้ที่สามารถสร้างโอกาสและคุณค่าให้ตนเองและสังคม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก เป็นบุคคลที่ดำรงตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีจริยธรรมและยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง รู้คุณค่าและรักษาชาติกำเนิด ร่วมมือรวมพลังเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคม
- สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการใดๆ ก็ได้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต และต้องแสดงการวัดและประเมินผลที่สะท้อนการบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการจัดการ ศึกษาวิชาศึกษาทั่วไปได้อย่างชัดเจน
- การจัดวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) อาจได้รับการยกเว้นรายวิชาที่ศึกษามาแล้วในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือระดับอนุปริญญา

มองอดีตหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

- ตั้งแต่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2517 จนถึงปัจจุบัน รวม 7 ฉบับ
- โดยตั้งแต่ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2532 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์

มองอนาคตหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

- การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา 4 ประการ ได้แก่ สภาพการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ความก้าวหน้าทางวิชาการสาขาต่างๆ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การเป็นพลเมืองในโลกสมัยใหม่ และ VUCA World (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity)
- จากสภาพการณดังกล่าว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ควรทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงด้านข้อมูลที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ที่ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องควรศึกษาเพิ่มเติม

ประเด็นที่ผู้สอนวิชาศึกษาทั่วไปควรศึกษาเพิ่มเติม

- โครงสร้างและเนื้อหาสาระวิชาศึกษาทั่วไปควรบูรณาการระหว่างศาสตร์สาขาต่างๆ กระบวนการเรียนรู้ และสถานการณ์ที่เป็นจริงมากขึ้น
- การสอนควรเป็นการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (Responsive Teaching) โดยมีการวางแผนการสอนควบคู่กับการประเมินผลระหว่างการสอนเพื่อทราบผลการเรียนรู้ และสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันที
- การจัดการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) อย่างจริงจัง ประกอบด้วย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม การอภิปรายสะท้อนคิด การสร้างความคิดรวบยอด และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ทั้งแบบนามธรรมและรูปธรรม
- การประเมินผลควรจัดให้สอดคล้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งควรเป็นการประเมินพัฒนาการ (Formative Assessment) โดยประเมินผลระหว่างการสอนและให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวังอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่ผู้สอนวิชาศึกษาทั่วไปควรศึกษาเพิ่มเติม (ต่อ)

- บทบาทของผู้สอนควรเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยควรศึกษา เรียนรู้ และฝึกฝนเทคนิคที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างรู้คุณค่า
- การใช้เทคโนโลยีในวิชาศึกษาทั่วไปควรเป็นไปเพื่อฝึกฝนความสามารถในการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) โดยอาจจัดการเรียนรู้วิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะผสมผสานมากขึ้น (Blended-Learning) ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาได้ด้วยตนเอง แต่ฝึกฝนปฏิบัติกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปราย และสะท้อนคิดในชั้นเรียนร่วมกับเพื่อนและผู้สอน
- การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนหรือองค์กรภายนอกสำหรับเป็นพื้นที่การเรียนรู้สถานการณ์จริง และเป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรม ค่านิยม และความเป็นไปที่แท้จริงของชุมชนหรือองค์กรภายนอกเป็นอย่างดีเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

อย่างไรก็ดี สิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถละเลยได้ และถือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการนำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ไปในทิศทางที่ดีหรือไม่ดี อันเนื่องมาจากมีพันธกิจหลักในการผลิตบัณฑิตออกไปสู่สังคม

หากสถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่สามารถนำศักยภาพที่ได้พัฒนาไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ก็จะสามารถนำพาสังคมปัจจุบันไปสู่อนาคตที่ดีกว่าเดิม

ดังนั้นเมื่อคำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพเพื่อนำพาสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงวิชาศึกษาทั่วไปจึงควร **“มีแนวโน้มเป็นวิชาแกนกลางในการบูรณาการระหว่างการพัฒนาบัณฑิตที่ดูงามทางปัญญา ความคิด กับสาขาวิชาชีพต่างๆ และกระแสนการเปลี่ยนแปลงเข้าด้วยกัน ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในการสร้างเสริมคุณค่าของมนุษย์ที่มีผลต่อสังคมไทยและสังคมโลก”**

สรุปได้ว่า

แนวโน้มวิชาศึกษาทั่วไปควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาบัณฑิตที่เปลี่ยนแปลงตามบริบทที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรวิชาชีพ โดยยังคงความสำคัญของการพัฒนาบัณฑิตในด้านความเป็นมนุษย์ดังแนวคิดที่ว่า...

วิชาศึกษาทั่วไปตามคำกล่าวของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)

- ท่านให้ความสำคัญในการพัฒนาบัณฑิตหรือมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวมที่ประกอบด้วยพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาให้เสริมประสานซึ่งกันและกัน ดังนั้นถ้าจะตอบคำถามว่าทำไมวิชาศึกษาทั่วไปถูกจัดให้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตร ปริญญาตรี คงไม่พ้นเหตุผลที่ว่า การเรียนวิชาศึกษาทั่วไปเป็นการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้ เข้าใจ และสามารถดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างปกติสุข และนำพาสังคมให้เจริญก้าวหน้า สมกับเป็นผู้ที่สังคมเรียกว่า “**บัณฑิต**” ซึ่งหมายถึงผู้มีปัญญา
- ท่านได้แสดงพระธรรมเทศนา เรื่องการศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนามนุษย์กล่าวถึง “**บัณฑิต**” ว่าหมายถึง “คนมีสติ ปัญญา มีคุณธรรม และความดีงามอื่นๆ พร้อมอยู่ในตัว กล่าวคือ มีสติปัญญาที่ได้พัฒนาแล้ว มีคุณธรรม มีจริยธรรมที่ได้พัฒนาแล้ว คนที่ได้พัฒนาแล้วเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เรียกว่า เป็นบัณฑิต แม้ถึงคนที่พัฒนาจนจะสมบูรณ์ หรืออยู่ในระหว่างพัฒนาเพื่อเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ก็อนุโลมเรียกว่าบัณฑิตได้ บัณฑิตนี้มีความเป็นมนุษย์ มีคุณธรรม มีสติปัญญา ที่จะไปดำเนินชีวิตให้ถูกต้องที่จะไปทำหน้าที่ของตนต่อชีวิตของตน ต่อสังคม และต่อโลก แปลอย่างสั้นว่า บัณฑิต คือผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา”

มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (1945-2011) (JAMES BRYANT CONANT – HARRY LEWIS)

- ให้ความสำคัญไปที่วิชาศึกษาทั่วไป (General Education) เนื่องจากเห็นว่า วิชาศึกษาทั่วไปเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทุกสาขาวิชาชีพ จึงควรจัดการศึกษาที่ **“ทำให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้ามาตัดวงทรรศนะในการดำเนินชีวิตอันเป็นที่ยอมรับร่วมกันของสังคม”** ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มสาขาวิชาชีพตามหลักสูตรที่ผู้เรียนเลือกศึกษา และยังต้องการให้วิชาศึกษาทั่วไปเป็นการศึกษาที่ **“ทำให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ช่วยเสริมสร้างบุคลิกลักษณะที่เป็นผลมาจากจิตใจ รวมถึงทรรศนะในการมองเพื่อนมนุษย์และโลก”** ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตการจัดการศึกษาของวิชาชีพ

2022 SYMPOSIUM SCHOLARSHIP OF TEACHING AND LEARNING

- จัดโดย Mount Royal University ที่ Alberta Canada ระหว่างวันที่ 10-12 พฤศจิกายน Randy Bass, Ph.D. (Vice President for Strategic Education Initiative and Professor of English at Georgetown University) ได้นำเสนอในหัวข้อ “Architecture of the Unexpected” ภายใต้การเปลี่ยนผ่านกรอบแนวคิดการเรียนรู้ (Learning Paradigm) สำหรับศตวรรษที่ 21
- อนาคตที่ปรากฏภายหลังยุคพลิกผัน (Disruptive) สถาบันอุดมศึกษาต้องเตรียมให้พร้อมสำหรับอนาคตที่มีความซับซ้อนและอันตรายโดยจะต้องช่วยให้อนาคตที่จะมาถึงมีสภาพดีขึ้นกว่าเดิม และภาพฝันของการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญมากขึ้นใน **“การยกย่องความเป็นมนุษย์ในฐานะผู้มีสติปัญญา มีความเห็นอกเห็นใจ และให้คุณค่ากับ ความรัก สันติ ประชาธิปไตย ชุมชน ความหลากหลาย และความหวังของมวลมนุษยชาติ”**

การเรียนรู้การสอน วิชาชีพศึกษาทั่วไป

(ปรับปรุง พ.ศ. 2566)

รศ.ดร.จิตต์กัญญา ชูบสาย ณ ออยุธยา, SFHEA

[HTTPS://WWW.CHULABOOK.COM/EDUCATION/176248](https://www.chulabook.com/education/176248)